

Identificatie spoedlocaties in een stroomversnelling!

Het resultaat van het FOCUS-project is dat er potentieel nog ongeveer 16.200 spoedlocaties zijn. Het is onmogelijk om al deze locaties op korte termijn (zeg binnen 5 jaar) volledig te onderzoeken. Om dit probleem aan te pakken is samen met het bevoegd gezag een slimme methode ontwikkeld die is gericht op het onderscheid tussen wel of geen spoed en niet zozeer op omvangbepaling. De politiek wil immers snel zicht hebben op de werkelijke spoedlocaties.

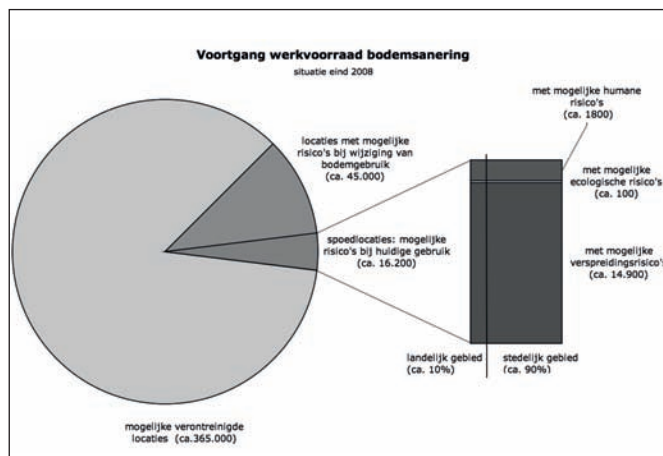
Door Co Molenaar en Karen Huijsmans

Over de auteurs:

ing. N.J. Molenaar is Beleidscoördinator bodemsanering, Directie Leefomgevingskwaliteit van het Ministerie van VROM
mw. drs. K.G.A. Huijsmans is senior adviseur bodembeheer bij Grontmij Nederland bv

INZICHT IN AANTAL SPOEDLOCATIES

In een recente brief aan de Tweede Kamer (3 maart 2009) is het onderstaande overzicht gegeven omtrent het aantal potentiële spoedlocaties. Dit overzicht is gebaseerd op de resultaten van het FOCUS-project. Uit dit project blijkt dat van de ca. 16.200 potentiële spoedlocaties er ca. 1.800 zijn met potentiële humane risico's, ca. 100 met potentiële ecologische risico's en ca. 14.900 met potentiële verspreidingsrisico's in het grondwater (zie figuur 1). Het grootste deel (ca. 90%) van deze locaties ligt in het stedelijk gebied en is gerelateerd aan metaaloppervlaktebehandeling, opslag van vloeibare brandstoffen en reiniging van textiel. De minister van VROM geeft prioriteit aan de identificatie van humane spoedlocaties. Zij vindt het namelijk maatschappelijk onverantwoord dat er meer dan 22 jaar na het ontstaan van de bodemverontreiniging in die voorkomende gevallen nog steeds niets is gedaan terwijl er sprake is van onaanvaardbare (humane) risico's.

FIGUUR 1

In het 'Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties' staat dat er in 2010 een lijst met humane spoedlocaties beschikbaar is en dat de risico's hiervan uiterlijk in 2015 zijn weggenomen dan wel zijn beheerst. Ten aanzien van de verspreiding- en ecologische risico's geldt dat deze eveneens in 2015 weggenomen moeten zijn. Vanwege de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn water en de Grondwaterrichtlijn ligt er een resultaatverplichting om de kwetsbare objecten zoals natuur- en drinkwatergebieden te beschermen. Hierdoor ligt er voor het bevoegd gezag een enorme opgave om de identificatie van spoedlocaties in dit relatief korte tijdbestek te realiseren. Het is praktisch niet uitvoerbaar en onnodig duur om al deze 16.200 locaties tot het niveau van Nader Onderzoek te gaan onderzoeken alleen om de spoed te bepalen. Daarom hebben VROM en het bevoegd gezag gezamenlijk een handreiking ontwikkeld waarmee in korte tijd met grote mate van zekerheid kan worden bepaald of er voor een locatie al dan niet sprake is van spoed, zonder dat een compleet Nader Onderzoek hoeft te worden uitgevoerd.

WERKWIJZE

Bij het ontwikkelen van de handreiking is zowel gebruik gemaakt van expertise bij VROM en de bevoegde gezagen als van expertise uit de uitvoeringspraktijk. De basisgedachte om tot een versnelling van de identificatie van spoedlocaties te komen is dat bij een klassiek Nader Onderzoek veel inspanning wordt gericht op het in kaart brengen van de omvang van de verontreiniging, terwijl de exacte omvang niet altijd nodig is om een goede uitspraak over spoed te kunnen doen. Uit de ruime ervaring die met Nadere Onderzoeken is opgedaan is zowel bij de overheid als de adviesbureau's veel praktijkkennis aanwezig over welke criteria van belang zijn voor de spoedbepaling. Grontmij, die de handreiking in opdracht van VROM heeft opgesteld, heeft deze praktijkkennis op basis van een intensieve kennisuitwisseling met de bevoegde gezagen in de handreiking verwerkt. Tevens is de handreiking door de bevoegde gezagen op bruikbaarheid beoordeeld.

STATUS HANDREIKING

De handreiking is niet verplichtend maar bedoeld als hulpmiddel om sneller tot de identificatie van locaties te komen waar zeer waarschijnlijk sprake is van spoed. De handreiking is er

tevens voor bedoeld om een grotere mate van eenduidigheid te creëren bij het vaststellen van de spoed: bevoegde gezagen voeren of een klassiek Nader Onderzoek uit of de bepalen de spoed op basis van de handreiking.

Uit de reeds eerder genoemde inventarisaties blijkt dat er grote verschillen zijn tussen de bevoegde gezagen (lees: tussen gemeenten en provincies) als het gaat om de voortgang in de identificatie van spoedlocaties. Daar gemeenten vaak een kleinere werkvoorraad hebben dan de provincies hebben zij vaak al een groter deel volgens de klassieke methode onderzocht. De uitspraak over spoed die op basis van de klassieke onderzoeken is gedaan blijft gewoon geldig. Het is niet nodig om locaties opnieuw te beoordelen op basis van de handreiking.

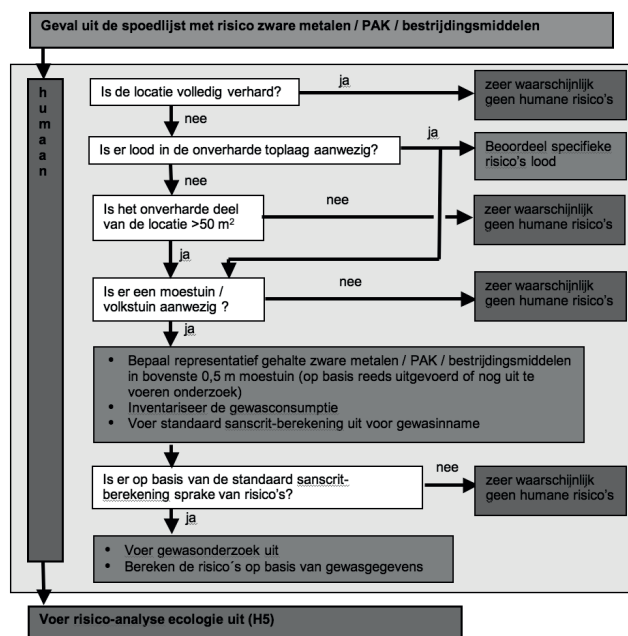
De handreiking is bedoeld om voor een locatie vast te stellen of er 'zeer waarschijnlijk al dan niet sprake is van spoed'. Omdat de mate en omvang van de verontreiniging niet volledig in beeld zijn gebracht, kan er in de meeste gevallen geen beschikking ernst en spoed worden genomen. Voor een deel van de gevallen waar 'zeer waarschijnlijk wel sprake is van spoed' zal het bevoegd gezag toch een beschikking ernst en spoed willen nemen. Voor deze gevallen zal alsnog een klassiek Nader Onderzoek moeten worden uitgevoerd. Op basis van de ervaringen van de huidige uitvoeringspraktijk bestaat echter de verwachting dat de meeste locaties in de categorie 'zeer waarschijnlijk geen spoed' zullen vallen.

Door gebruik te maken van de handreiking zullen de bevoegde gezagen die nog voor een groot aantal locaties de spoed moeten vaststellen aan de doelen van het convenant kunnen voldoen. De handreiking is niet bedoeld om als basis te dienen voor de verdeling van het bodemsaneringsbudget onder de gemeenten en provincies.

INHOUD HANDREIKING

De handreiking 'Identificatie spoedlocaties' maakt gebruik van de in circa 20 jaar tijd opgebouwde expertise. De handreiking is robuust en de methode is helemaal gericht op de spoedcriteria. De beoordeling van de risico's is volledig gebaseerd op de systematiek zoals gehanteerd in Sanscrit. De handreiking is zo opgebouwd dat op basis van over een locatie reeds bekende informatie wordt ingezoomd op de blootstellingsroutes die eventueel onaanvaardbare risico's kunnen veroorzaken. Een schema met daarin stofgroepen en mogelijke risico's vormt het startpunt voor het nalopen van de routes. Uitgebreid aanvullend veldonderzoek is meestal niet nodig omdat op basis van reeds bekende informatie bijvoorbeeld blijkt dat er geen blootstelling kan plaatsvinden of de omvang van de verontreiniging voor de risicobepaling niet relevant is. Soms dient wel een locatiebezoek te worden afgelegd of verificatiemetingen te worden uitgevoerd. Het kan hierbij gaan om metingen in de bodem, maar ook om binnenlucht of gewasmetingen. In de handreiking wordt gebruik gemaakt van gelijkvormigheid van gevallen en van de invloed van bodemopbouw en de hydrologische omstandigheden op verspreidingsgedrag van stoffen in de bodem. Het gaat hier te ver om gedetailleerd op de inhoud van de handreiking in te gaan. Ter verduidelijking volgen hierna een aantal voorbeelden.

Bijvoorbeeld bodemverontreiniging met zware metalen en PAK's kunnen eigenlijk alleen humane risico's met zich mee brengen als er sprake is van een moestuin en in het geval van bodemverontreiniging met lood als sprake is van ingestie. Zodra bekend is dat een locatie die verdacht is van een verontreiniging met alleen zware metalen en/of PAK's volledig is verhard, kan er geen sprake zijn van onaanvaardbare risico's. Vaak volstaat informatie uit het historisch onderzoek in combinatie met een locatiebezoek om voor dergelijke locaties een goede uitspraak over de spoed te kunnen doen. Een voorbeeld van een stappenplan voor het beoordelen van risico's is opgenomen in figuur 2.

FIGUUR 2 VOORBEELD STAPPENPLAN VAN BEOORDELING HUMANE RISICO'S VAN ZWARE METALEN, PAK'S EN BESTRIJDINGSMIDDELEN

Voor bodemverontreinigingen met aromaten en vluchtige chloorkoolwaterstoffen (CKW's) geldt dat de humane risico's alleen veroorzaakt kunnen worden door uitdamping van deze stoffen naar de binnenlucht. Als er geen binnenlucht is, of de af te leggen weg door de bodem tot de binnenlucht is lang doordat het grondwater op grotere diepte beneden maaiveld staat, kan er geen sprake zijn van onaanvaardbare risico's voor de mens. Risico's voor verspreiding via grondwater zijn met name van toepassing voor aromaten en CKW's en in beperkte mate voor minerale olie en bestrijdingsmiddelen. Maar als de deklaag zeer slecht doorlatend is zal er geen sprake zijn van onaanvaardbare verspreiding. Risico's voor het ecosysteem kunnen zich alleen voordoen als de verontreiniging zich in de bovengrond van de onverharde bodem bevindt en er sprake is van een zeker oppervlak.

EFFECT VAN DE HANDREIKING

Door het toepassen van de werkwijze uit de handreiking is het haalbaar om voor alle potentiële spoedlocaties binnen 1 jaar met zeer grote mate van zekerheid een uitspraak te doen over zeer waarschijnlijk wel of geen humane risico's. Voor 2015 is het mogelijk om voor deze locaties ook een uitspraak te doen over de risico's voor verspreiding en voor het ecosysteem. Door het toepassen van de werkwijze uit de handreiking zal kunnen worden voldaan aan de afspraken die zijn vastgelegd in het (concept) convenant.

FIGUUR 3 BEVOEGD GEZAG STAAT ACHTER DE HANDREIKING!